

ת"נ"ך

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(6x3)	—	18	נקודות
פרק שני	—	(18x1)	—	18	נקודות
פרק שלישי	—	(16x2)	—	32	נקודות
פרק רביעי	—	(8x4)	—	32	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום.

מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.

(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתוב ולפיסוק.

הערה: בקטעים המצולמים מן התנ"ך בא השם המפורש בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – קטע שלא נלמד (18 נקודות)

קרא שמואל א, י"ג, 1-14.

א בן־שנה שאול במלכו ושתי שנים מלך על־ישראל: ויבחר־
לו שאול שלשת אלפים מישראל ויהיו עם־שאול אלפים
במכמש ובהר בית־אל ואלף היו עם־יונתן בגבעת בנימין
ג ויתר העם שלח איש לאהליו: ויך יונתן את נציב פלשתים
אשר בגבע וישמעו פלשתים ושאול תקע בשופר בכל־
ד הארץ לאמור ישמעו העבדים: וכל־ישראל שמעו לאמור
הכה שאול את־נציב פלשתים וגסנבאש ישראל בפלשתים
ה ויצעקו העם אחרי שאול הגלגל: ופלשתים נאספו ולהלחם
עם־ישראל שלשים אלף רכב וששת אלפים פרשים ועם
פחול אשר על־שפת־הים לרב ויעלו ויחנו במכמש קדמת
ו בית און: ואיש ישראל ראו כי צר־לו כי נגש העם ויתחבאו
ז העם במערות ובחוחים ובסלעים ובצרחים ובברות: ועברים
עברו את־הירדן ארץ גד וגלעד ושאול עודנו בגלגל וכל־
ח העם חרדו אחריו: ויחל ושבעת ימים למועד אשר שמואל
ט ולא־בא שמואל הגלגל ויפץ העם מעליו: ויאמר שאול הגשו
י אלי העלה והשלמים ויעל העלה: ויהי ככלתו להעלות
יא העלה והנה שמואל בא ויצא שאול לקראתו לברכו: ויאמר
שמואל מה עשית ויאמר שאול כי־ראיתי כי־נפץ העם
מעלי ואתה לא־באת למועד הימים ופלשתים נאספים
יב מכמש: ואמר עתה ירדו פלשתים אלי הגלגל לפני ה' לא
יג חליתי ואתאפק ואעלה העלה: ויאמר שמואל
אל־שאול נסבלת לא שמרת את־מצות ה' אלהיך אשר
יד צוך כי עתה הכין ה' את־ממלכתך אל־ישראל עד־
עולם: ועתה ממלכתך לא־תקום בקש ה' לו איש בלבבו
ויצוהו ה' לנגיד על־עמו כי לא שמרת את אשר־צוך
: ה'

ויזחל

ענה על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 2-4 (לכל שאלה – 6 נקודות).

ענה על שאלה 1 (חובה).

1. פסוקים 1-10 משמשים רקע לתיאור הסכסוך בין שאול לשמואל (המובא בפסוקים 11-14). יש הטוענים כי בפסוקים 1-10 נזכרים דברים אחדים, היכולים לתמוך בהחלטת שאול שלא לחכות לשמואל.
הבא מפסוקים 1-10 שלושה דברים היכולים לבסס טענה זו. הסבר.

ענה על שתיים מהשאלות 2-4.

2. "בן שנה שאול במלכו" (פסוק 1).
 - א. אפשר לראות אי-התאמה בין מילים אלה לבין המשך הפרק. הסבר. (3 נקודות)
 - ב. יש הטוענים שבפסוק 1 אירעה שגיאה של מעתיק. הסבר כיצד טענה זו פותרת את אי-ההתאמה שצינת בסעיף א. (3 נקודות)
3. בפסוק 3 בקטע שלפניך יש שתי הוכחות לכך שמלחמתו של שאול היא מרד בפלשתים. מה הן שתי ההוכחות? היעזר ב**שופטים**, ג', 27; **שמואל ב**, ח', 6.
4. קרא את דברי שמואל לשאול ב**שמואל א**, י', 8:
"וירדת לפני הגלגל והנה אנכי ירד אליך להעלות עלות לזבח זבחי שלמים, שבעת ימים תזחל עד בואי אליך והודעתי לך את אשר תעשה".
 - א. שאול ושמואל מבינים באופן שונה את ההוראה שבפסוק זה. הסבר. (3 נקודות)
 - ב. מהי המסקנה השונה של כל אחד מהם בנוגע למעשה של שאול בפסוקים 8-9 (בקטע שלפניך)? הסבר. (3 נקודות)

* * *

פרק שני – הנושא המסכם (18 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 5-10.

בשאלה שבחרת ענה על שני סעיפים: על אחד מהסעיפים א-ב, ועל אחד מהסעיפים ג-ד.
(לכל סעיף – 9 נקודות; סה"כ – 18 נקודות)

5. ירושלים במקרא

ענה על אחד מהסעיפים א-ב, ועל אחד מהסעיפים ג-ד.

א. גם י' זקוביץ' וגם מ"ד קאסוטו עוסקים בפגישה בין מלכיצדק לבין אברהם (המתוארת בבראשית, י"ד, 18-20).

- (1) מהי מגמתו של סיפור הפגישה לפי זקוביץ', במאמרו "המסורות במקרא על ראשית התקדשותה של ירושלים"? (4 נקודות)
- (2) מהי מגמתו של סיפור הפגישה לפי קאסוטו, במאמרו "ירושלים בספרי התורה"? (5 נקודות)

ב. לדעת נ"ו פורטיוס (במאמרו "ירושלים-ציון: צמיחתו של סמל"), חורבן ירושלים שינה את תפיסת העם בנוגע לנבואות של נביאי בית ראשון.
(1) הסבר מה היה השינוי. (5 נקודות)

(2) האם שינוי זה עורר ייאוש או תקווה? נמק. (4 נקודות)

ג. (1) קרא **מלכים ב**, כ"ג, 4-8; **צפניה**, א', 4-9.

כתוב שני מנהגים שהיו מקובלים בימי צפניה, ושתי פעולות שנקט יאשיהו כדי לבטל מנהגים אלה. (8 נקודות)

(2) כתוב מנהג אחד נוסף המתואר בצפניה. (נקודה אחת)

ד. קרא **ישעיה**, ב', 2-4; **זכריה**, ח', 20-23.

מה משותף לשני הנביאים בעניין מעמדה של ירושלים, ומה ישעיה מוסיף על כך?

6. הסיפור המקראי

ענה על אחד מהסעיפים א-ב, ועל אחד מהסעיפים ג-ד.

- א.** לדברי מ' וייס (במאמרו "מלאכת הסיפור במקרא"), יש סוגים שונים של "הבטה לאחור".
קרא **בראשית**, מ"ב, 21; **שמואל א**, כ"ה, 14-16.
בפי מי מובאת ה"הבטה לאחור" בכל אחד מכתובים אלה, ואיזו משמעות היא מוסיפה לכל סיפור?
- ב.** י' זקוביץ' (במאמרו "עלה קרח עלה קרח – מעגלי פרשנות בסיפור המקראי") טוען כי המְסַפֵּר בסיפור הבודד (**מלכים ב**, ב', 23-25) "מביע ביקורת סמויה כלפי המקלל".
(1) ציין שלוש מילים (או ביטויים) מ**מלכים ב**, ב', 23-25, המשקפות ביקורת כזו, והסבר כיצד זקוביץ' מבסס בעזרתן את טענתו. (4 נקודות)
(2) לפי זקוביץ', איזו משמעות חדשה מקבל סיפור אלישע והנערים כאשר קוראים אותו בהקשרו הספרותי המגדי? בסס את תשובתך על **מלכים ב**, ב', 19-22. (5 נקודות)
- ג.** תיאור דמויות משניות, שעמדותיהן מנוגדות לאלה של גיבור הסיפור, מסייע להבליט את עמדותיו של הגיבור.
(1) קרא **במדבר**, י"א, 26-29, והסבר כיצד עצת יהושע מבליטה את עמדתו של משה. (4 נקודות)
(2) קרא **שמואל ב**, י"ב, 20-23, והסבר כיצד הדברים שאומרים עבדי דוד מבליטים את עמדתו של דוד. (5 נקודות)
- ד.** קרא **יונה**, א'.
- השורש י-ר-ד והשורש י-ר-א חוזרים פעמים אחדות בפרק זה.
(1) אפשר לראות בחזרה על השורש י-ר-ד (בפסוקים 1-5) ביטוי לרצונו של יונה לברוח מהשליחות שהוטלה עליו. הסבר. (6 נקודות)
(2) הסבר כיצד החזרה על השורש י-ר-א (בפסוקים 5-16) מבטאת שינוי ביחס של המלחים אל ה'. (3 נקודות)

7. מנהיגות ומנהיגים במקרא

ענה על אחד מהסעיפים א-ב, ועל אחד מהסעיפים ג-ד.

א. (1) מהי ההבחנה שעורך אחד-העם (במאמרו "משה") בנוגע לגיבורי העבר? הסבר.
(5 נקודות)

(2) מהי עמדתו של אחד-העם כלפי הבחנה זו? הדגם בעזרת דמותו של משה.
(4 נקודות)

ב. (1) הסבר את משמעות המושג "מלכות האלוהים הנביאית", לפי י" קויפמן (במאמרו "אופי מלכות האלוהים הנביאית"), וכתוב באיזו תקופה בחיי עם ישראל היה סוג כזה של שלטון. (6 נקודות)

(2) לפי קויפמן, אילו שני סוגי מנהיגים פעלו בתקופה ההיא?

ציין שם של מנהיג אחד מכל סוג (סך הכול – שני שמות). (3 נקודות)

ג. קרא את הכתובים הבאים:

שמואל ב, י"ט, 10-11; **מלכים א**, ג', 16-28; **ירמיה**, כ"א, 11-12.

מה צריך לעשות מלך בישראל? כתוב דבר אחד מכל אחד מכתובים אלה (סך הכול – שלושה דברים).

ד. קרא **שופטים**, ג', 7-11.

השופטים היו מנהיגים כריזמטיים.

ציין ארבעה מאפיינים של מנהיגות כריזמטית, הבאים לידי ביטוי בפסוקים אלה. בסס את תשובתך על הפסוקים.

8. דמות האדם במקרא

ענה על אחד מהסעיפים א-ב, ועל אחד מהסעיפים ג-ד.

א. י' ליבוביץ' (במאמרו "בין סופוקלס לאיוב"), כותב שבאיוב, כ"ח "... הביטוי לכוחו ולעוצם ידו של האדם, הבאים מחכמתו, הוא הטכניקה... אולם כוחו זה... אינו מקנה לו ידיעה והבנה במשמעותו של הטבע ובתכליתה של אותה בריאה שעליה הוא נעשה שליט".

(1) מהי חכמת האדם לדעת ליבוביץ', וכיצד היא באה לידי ביטוי באיוב, כ"ח?

בתשובתך הבא שלוש דוגמאות. (6 נקודות)

(2) הסבר מהי "החכמה האמתית", לדעת ליבוביץ'. (3 נקודות)

ב. לדעת מ' גרינברג (במאמרו "הרהורים על תפקידי המורה למקרא והכשרתו"), חוקי המקרא הם ייחודיים לעומת המשפט המזרחי העתיק.

(1) קרא שמות, כ"א, 12, 37.

לפי פסוקים אלה, מהו ההבדל בין העונשים בדיני נפשות ובין העונשים

בדיני ממונות? (3 נקודות)

(2) מהו הייחוד של החוק המקראי (בדינים הנזכרים בסעיף (1)), לעומת המשפט המזרחי

העתיק, לפי גרינברג? (6 נקודות)

ג. קרא תהלים, ח'.

(1) מהו מעמד האדם לפי תהלים, ח', 5, ומהו מעמדו לפי תהלים, ח', 6-9?

(4 נקודות)

(2) קרא גם קהלת, ג', 18-21.

במה שונה תיאור מעמדו של האדם בקהלת מהתיאור שבתהלים, ח', 6-9?

(5 נקודות)

ד. קרא איוב, ל"א, 13-27.

מהקטע אפשר ללמוד על ההתנהגות הרצויה הנדרשת מהאדם.

הבא שתי דוגמאות להתנהגות רצויה ביחסים שבין אדם לחברו, ודוגמה אחת להתנהגות

רצויה ביחסים שבין אדם לאלוהיו. הסבר את הדוגמאות.

9. החקלאות במקרא

ענה על אחד מהסעיפים א-ב, ועל אחד מהסעיפים ג-ד.

א. לפי מ' ברושי (במאמרו "האש, העפר והמים"), בראשית תקופת הברזל התחוללה בארץ-ישראל תמורה חקלאית מרחיקת לכת.

הסבר כיצד כל אחד משלושת הגורמים – האש, העפר והמים – אפשר להגשים את המהפכה החקלאית.

ב. לדעת מ"ז סולה (במאמרו "מוצאו של פסח"), בחג הפסח התמזגו מרכיבים שונים.

סולה מדגים שניים מהם בעזרת סיפור קין והבל.

(1) מה הם שני המרכיבים האלה, וכיצד הם התמזגו לחג אחד? (6 נקודות)

(2) כיצד סולה מבסס את דבריו בעזרת סיפור קין והבל? (3 נקודות)

ג. הנביאים מראים קשר בין החיים המאושרים שיהיו באחרית הימים ובין שפע חקלאי.

קרא **ישעיה**, מ"א, 17-20; **עמוס**, ט', 13-15.

הבא מפסוקים אלה שלושה תיאורים היכולים לבסס קשר זה.

ד. הגפן משמשת לעתים במקרא סמל לתיאור מצב מסוים.

קרא **מיכה**, ד', 4; **צפניה**, א', 13; **תהלים**, קכ"ח, 1-4.

בכל אחד משלושת המקורות ציין מה מסמלת הגפן או תנובתה.

10. שאלה זו מיועדת לנושא מסכם ייחודי.

על הנבחן לצרף למחברת הבחינה את טופס השאלון בלי שם בית הספר.

* * *

שם לב: המשך הבחינה בעמוד 10.

פרק שלישי (32 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 11-14.

בכל אחת מהשאלות שבחרת ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

(לכל סעיף – 8 נקודות; סה"כ – 16 נקודות לשאלה)

11. קרא בראשית, י"ח, 1-10.

א וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל בְּחַם
 הַיּוֹם: וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא
 ב וַיֵּרָץ לִקְרֹאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֶרְצָה: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי
 ג אֲסֹנָא מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל-נָא תַעֲבֹד מֵעַל עֲבָדְךָ: יִקַּח
 ד נָא מֵעֲטָמִים וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעַיִן: וְאִקְחָה
 ה פֶּתַח-לְחֶם וְסִעְדּוּ לְבַכְּם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי-עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל-
 ו עֲבָדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: וַיִּמְהַר אַבְרָהָם
 ז הָאֵהָלָה אֶל-שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קָמַח סֹלֶת לְוִישֵׁי
 ח וְעִשֵׂי עֲגוֹת: וְאֶל-הַבְּקָר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּדֶבְקָר רֶךְ וְטוֹב
 ט וַיִּתֵּן אֶל-הַנֶּעֱד וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֶלֶב וּבָקָר
 י הַבְּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהִם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעַיִן
 יא וַיֹּאבְלוּ: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אִשְׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל:
 יב וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְהִנֵּה-בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתְּךָ
 יג וְשָׂרָה שִׂמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. קרא פסוקים 1-4 בקטע שלפניך.

(1) ציין ארבעה פרטים המאפיינים את הכנסת האורחים של אברהם. (3 נקודות)

(2) מבחינה לשונית, אין התאמה בין פניית אברהם אל האנשים בפסוק 3 ובין

פסוקים 2, 4.

הסבר קושי זה, וכתוב פתרון אחד לקושי. (5 נקודות)

ב. קרא את הקטע שלפניך וכן **מלכים ב**, ד', 8-17.

יש הרואים בשני הכתובים תבנית של בשורה על הולדת בן.

ציין שלוש נקודות דמיון בין הכתובים בנוגע לבשורה ולרקע לבשורה.

ג. "ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו" (פסוק 10).

אבן עזרא פירש: "והוא אחריו" – זה המלאך המדבר עם אברהם היה אחרי האהל, ואברהם

יושב בפתח האהל ולא ראה שרה. ויש אומרים פתח האהל שלה היה אחרי אוהל אברהם".

לפי כל אחד מהפירושים שמביא אבן עזרא, כיצד יש להבין את המילה "והוא", וכיצד יש

להבין את המילה "אחריו"?

12. קרא שמות, כ"ב, 6-14.

ו כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־דַּעְהוּ כֶּסֶף אֶו־כִּלִּים
 ז לְשֹׁמֵר וְגָנֵב מִבֵּית הָאִישׁ אִם־יִמְצָא הַגָּנֵב יִשְׁלַם שְׁנַיִם: אִם־
 ח לֹא יִמְצָא הַגָּנֵב וְנִקְרַב בְּעַל־הַבַּיִת אֶל־הָאֱלֹהִים אִם־לֹא שָׁלַח
 י יָדוּ בְּמִלְאֲכַת דַּעְהוּ: עַל־כָּל־דְּבַר־פֶּשַׁע עַל־שׂוֹר עַל־חֲמוֹר עַל־
 יא שָׂה עַל־שְׁלֵמָה עַל־כָּל־אֲבֹהָ אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי־הוּא זֶה עַד
 יב הָאֱלֹהִים יָבֹא דְבַר־שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יִשְׁלַם שְׁנַיִם
 יג לַדַּעְהוּ: כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־דַּעְהוּ חֲמוֹר אֶו־שׂוֹר
 יד אֶו־שָׂה וְכָל־בְּהֵמָה לְשֹׁמֵר וּמֵת אֶו־נִשְׁבֵּר אֶו־נִשְׁבָּה אֵין
 טו רֹאֵה: שְׁבַעֲת הָהָּ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם־לֹא שָׁלַח יָדוּ
 יז בְּמִלְאֲכַת דַּעְהוּ וְלָקַח בְּעַלְיוּ וְלֹא יִשְׁלַם: וְאִם־גָּנֵב וְגָנֵב
 יח מִעַמּוֹ יִשְׁלַם לְבַעְלָיו: אִם־טָרַף יִטָּרַף יִבְאֶהוּ עַד הַטָּרְפָּה
 יט לֹא יִשְׁלַם:
 כ וְכִי־יִשְׁאֵל אִישׁ מֵעַם דַּעְהוּ וְנִשְׁבֵּר אֶו־מֵת בְּעַלְיוּ אֵין־עֲמוּ
 כא יִשְׁלַם יִשְׁלַם: אִם־בְּעַלְיוּ עֲמוּ לֹא יִשְׁלַם אִם־שָׁכִיר הוּא בֹא
 כב בְּשִׁכְרוֹ:

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. קרא פסוקים 6-7, 9-12 בקטע שלפניך.

(1) אילו שני סוגי שומרים מתוארים בפסוקים אלה? ציין אילו פסוקים מתארים
 כל אחד מהם. (3 נקודות)

(2) כשמדובר בגנבה – במה שונה הדין של השומר מהסוג הראשון מהדין של השומר
 מהסוג השני, ומה יכולה להיות הסיבה לשוני הזה? (5 נקודות)

ב. "הטֵרְפָּה לֹא יִשְׁלַם" (פסוק 12).

רש"י פירש ביטוי זה כך: "אינו אומר 'טרפה לא ישלם' אלא: הטרפה, יש טרפה שהוא משלם ויש
 טרפה שאינו משלם, טרפת חתול [...] משלם, טרפת זאב ארי ודוב ונחש אינו משלם."
 כיצד מסביר רש"י את ההבדל בין טֵרְפָּה שהשומר חייב לשלם עבורה ובין טֵרְפָּה שהשומר
 פטור משלם עבורה?

ג. קרא פסוקים 13-14 בקטע שלפניך.

המילים "בא בשכרו" יוצרות קושי, כי לא ברור מי מקבל את השכר.

לפי החוק הבבלי, "כי ישכור איש שור או חמור, וטרף אותו אריה בשדה – (הנזק) על בעליו".
 כיצד אפשר להיעזר בחוק הבבלי כדי לפתור את הקושי, ומדוע פתרון זה סביר?

13. קרא מלכים א, י"ז, 17-24.

וַיְהִי יז
 אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בְּנֵי-הָאִשָּׁה בַּעֲלַת הַבַּיִת וַיְהִי חָלִי
 חזק מאד עד אשר לא־נותר־הָבוּ נְשֹׁמָה: וַתֹּאמֶר אֱלֹהֵי
 מֶה־לִּי וְלֶךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים בֵּאת אֵלַי לְהִזְכִּיר אֶת־עֲוֹנֵי
 וְלַהֲמִית אֶת־בְּנֵי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי תַנִּי־לִי אֶת־בְּנֶךָ וַיִּקְחֵהוּ
 מִחִיקָה וַיַּעֲלֵהוּ אֶל־הָעֵלִיָּה אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב שָׁם וַיִּשְׁכְּבוּ עַל־
 מִטָּתוֹ: וַיִּקְרָא אֱלֹהֵי ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי הַגֹּם עַל־הָאֱלֹמָנָה
 אֲשֶׁר־אֲנִי מִתְגֹּדֵר עִמָּה הֲרַעַת לַהֲמִית אֶת־בְּנָהּ: וַיִּתְמַדֵּד
 עַל־הַיֶּלֶד שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים וַיִּקְרָא אֱלֹהֵי ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי
 תִּשְׁבֵּנָא נִפְשֵׁי־הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל־קִרְבּוֹ: וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹל
 אֱלֹהֵי וַתִּשָּׁב נִפְשֵׁי־הַיֶּלֶד עַל־קִרְבּוֹ וַיַּחֲיֵ: וַיִּקַּח אֱלֹהֵי אֶת־
 הַיֶּלֶד וַיִּדְרֶהוּ מִן־הָעֵלִיָּה הַבַּיִתָּה וַיִּתְּנֵהוּ לְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי
 רֵאֵי חַי בְּנֶךָ: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־אֱלֹהֵי עַתָּה זֶה יָדַעְתִּי כִּי
 אִישׁ אֱלֹהִים אַתָּה וְדַבֵּר־ה' בְּפִיךָ אִמָּת:

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. ציין ארבעה כינויים של האישה בקטע שלפניך, והסבר את השימוש בכינויים על פי הקשרם.

ב. קרא פסוקים 21-22 בקטע וכן מלכים ב, ד', 32-35.

סדר הפעולות בהחייאה שמבצע אליהו שונה מסדרן בהחייאה שמבצע אלישע.

מהו השוני, וכיצד שוני זה יכול לרמוז על ביקורת כלפי אליהו?

ג. יש המפרשים כי נס פירושו התערבות אלוהים במעשה הבריאה, ויש המפרשים כי נס פירושו התרחשות טבעית שהופכת ל"נס" בגלל תזמון וצירוף מקרים.

(1) לאיזה משנן סוגי הנסים מתאים הנס בסיפור שלפניך? נמק את תשובתך, ובסס אותה על הפסוקים. (4 נקודות)

(2) התגשמות של נס משאירה רושם חזק על העדים לנס.

הבא ראיה אחת מהכתוב לחיזוק טענה זו. (4 נקודות)

14. קרא ירמיה, כ"ח, 11-1, 15-17.

ירמיה, כ"ח, 11-1

א ויהי בשנה ההיא פראשית ממלכת
 צדקיה מלך־יהודה בשנת הרבעית בחדש החמישי אמר
 ב אלי חנניה בן־עזור הנביא אשר מגבעון בבית ה' לעיני
 ג הפהנים וכל־העם לאמר: פה־אמר ה' צבאות אלהי
 ד ישראל לאמר שברתי את־על מלך בבל: בעוד שנתים
 וימים אני משיב אל־המקום הזה את־כל־פלי בית ה'
 ה אשר לקח נבוכדנאצר מלך־בבל מן־המקום הזה ויביאם
 ו בבל: ואת־יכניה בן־יהויקים מלך־יהודה ואת־פלגלות
 ו יהודה הפאים בבלה אני משיב אל־המקום הזה נאם־ה'
 ז פי אשפור את־על מלך בבל: ויאמר ירמיה הנביא אל־
 ח חנניה הנביא לעיני הפהנים ולעיני כל־העם העמדים בבית
 ט ה': ויאמר ירמיה הנביא אמן כן יעשה ה' יקם ה'
 י את־דבריך אשר נבאת להשיב פלי בית־ה' וכל־הגולה
 יא מבבל אל־המקום הזה: אך שמע־נא הדבר הזה אשר אנכי
 יב דבר באזניך ובאזני כל־העם: הנביאים אשר היו לפני ולפניך
 יג מן־העולם וינבאו אל־ארצות רבות ועל־ממלכות גדולות
 יד למלחמה ולרעה ולדבר: הנביא אשר ינבא לשלום בבא
 יה דבר הנביא יודע הנביא אשר־שלחו ה' באמת: ויקח
 יו חנניה הנביא את־המוטה מעל צואר ירמיה הנביא
 יז וישפרהו: ויאמר חנניה לעיני כל־העם לאמר פה אמר
 יח ה' ככה אשפור את־על נבכדנאצר מלך־בבל בעוד
 יט שנתים ימים מעל צואר פל־הגוים וילך ירמיה הנביא
 כ לדרך:

(שים לב: קטע נוסף וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ירמיה, כ"ח, 15-17

טו וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנְּבִיא אֶל-
 חַנְּנִיָּה הַנְּבִיא שְׁמַע-נָא חַנְּנִיָּה לֹא-שְׁלַחְךָ ה' וְאַתָּה
 טז הַבְּטַחְתָּ אֶת-הָעַם הַזֶּה עַל-שִׁקְרִי: לִכֵּן כֹּה אָמַר ה' הַנְּבִי
 מְשַׁלְּחֶךָ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה הַשְּׂנֵה אֶתָּה מֵת כִּי-סָרָה
 יז דְּבַרְתָּ אֶל-ה': וַיִּמַּת חַנְּנִיָּה הַנְּבִיא בַשָּׁנָה הַהִיא בַּחֹדֶשׁ
 הַשְּׁבִיעִי:

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. (1) במה שונה ההתייחסות של ירמיהו לגלות יהויכין מהתייחסותו של חנניה?

(3 נקודות)

(2) כיצד מציע ירמיהו לעם להתנהג, לפי ירמיה, כ"ז, 12, וכיצד המעשה הסמלי שעושה

חנניה מבטא עמדה הפוכה? (5 נקודות)

ב. קרא את דברי ב' אופנהיימר: "... ניתן לומר באופן פרדוקסלי כי ירמיהו, ובמידה רבה גם יתר

הנביאים הקלסיים, ניבאו על מנת שלא יתקיימו דבריהם. כוונתם להשיב את העם בתשובה לבל יתקיימו האיומים והפורענויות שעליהם הם מכריזים".

קרא פסוק 8 בקטע שלפניך.

מדוע הכתוב אינו קובע אם הנביאים הנזכרים בפסוק 8 הם נביאי אמת או נביאי שקר?

השב בעזרת דברי אופנהיימר.

ג. קרא דברים, י"ח, 20. חוק זה מבחין בין שני סוגי נביאי שקר.

(1) הסבר מה הם שני הסוגים. (2 נקודות)

(2) קרא פסוקים 15-17 בקטע שלפניך.

כיצד החוק בדברים מהווה בסיס לנבואה של ירמיהו בפסוקים אלה? (6 נקודות)

פרק רביעי (32 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 15-22 (לכל שאלה – 8 נקודות).

15. קרא בראשית, כ"ז, 35-36.

וַיֹּאמֶר בֹּא אִחֶיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח
בְּרַכְתְּךָ: וַיֹּאמֶר הֵכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנוּ זֶה פְעָמִים
אֶת-בְּכֹרְתֵי לָקַח וְהִנֵּה עֵתָה לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא-
אֶצְלַת לִי בְרָכָה:

א. לפי טעמי המקרא, יש לקרוא את פסוק 36 כך:

"... ויעקבני זה פעמים: את בכרתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי."

לפי קריאה זו, למה הכוונה בצירוף "ויעקבני זה פעמים"? (4 נקודות)

ב. לפי פירוש אחר, יש לקרוא את הפסוק כך:

"... ויעקבני זה: פעמים את בכרתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי."

לפי פירוש זה, המילה "פעמים" משמעה שיעקב ניסה לקחת פעמיים את הבכורה.

כיצד הכתוב בבראשית, כ"ה, 24-34 עוזר לבסס פירוש זה? (4 נקודות)

16. קרא בראשית, מ"ד, 24-34.

וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל-עַבְדְּךָ אָבִי כ
 וַנְּגַדְלֵךְ אֶת דְּבָרֵי אֲדָנִי: וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שְׁבוּרֵנוּ לָנוּ מֵעַט- כ
 אָכַל: וַנֹּאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם-יֵשׁ אָחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ כ
 וַיֵּרְדְּנוּ כִּי-לֹא נוּכַל לָרְאוֹת פְּנֵי הָאִישׁ וְאָחִינוּ הַקָּטָן אֵינְנוּ כ
 אִתָּנוּ: וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יֹדְעִתֶם כִּי שְׁנַיִם יִלְדֶה- כ
 לִּי אִשְׁתִּי: וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֵתִי וַאֲמַר אֵךְ טָרֵף טָרֵף וְלֹא כ
 רָאִיתִי עַד-הַנְּהַה: וּלְקַחְתֶּם גַּם-אֶת-זֶה מֵעַם פְּנֵי וְקָרְהוּ אִסּוֹן כט
 וְהוֹרְדְתֶם אֶת שִׁיבְתִי בְרַעַה שְׂאֵלָה: וְעַתָּה כְּבָאִי אֶל-עַבְדְּךָ ל
 אָבִי וְהַנְעֵר אֵינְנוּ אִתָּנוּ וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: וְהִיָּה כְּרְאוֹתוֹ לא
 כִּי-אֵין הַנְעֵר וּמַת וְהוֹרִידוּ עַבְדְּיָךְ אֶת-שִׁיבְתִי עַבְדְּךָ אָבִינוּ
 בְּיָגוֹן שְׂאֵלָה: כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת-הַנְעֵר מֵעַם אָבִי לֵאמֹר לב
 אִם-לֹא אָבִיאֲנוּ אֵלֶיךָ וְחִטָּאתִי לְאָבִי כָּל-הַיָּמִים: וְעַתָּה לג
 יֵשְׁבֵנָא עַבְדְּךָ תַּחַת הַנְעֵר עַבְדִּי לְאֲדָנִי וְהַנְעֵר יַעַל עִם-אָחִיו:
 כִּי-אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל-אָבִי וְהַנְעֵר אֵינְנוּ אִתִּי פֶן אֶרְאֶה בְרַע לד
 אֲשֶׁר יִמְצֵא אֶת-אָבִי:

א. קרא גם בראשית, מ"ב, 17-20.

יהודה (בפרק מ"ד) מנסה לשנות את פסק הדין של יוסף (בפרק מ"ב).

כתוב שני פרטים בפסק הדין של יוסף, ושני פרטים שיהודה מציע לשנות בפסק הדין.

(5 נקודות)

ב. הסבר את שני הנימוקים שמביא יהודה לדבריו. (3 נקודות)

17. קרא דברים, י"ב, 5-1.

א אֱלֹהֵי הַחֻקִּים
 וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לְךָ לְרִשְׁתָּהּ כְּלֵי-הַיָּמִים אֲשֶׁר-אַתָּם חַיִּים עַל-
 ב הָאָדָמָה: אַבְדוּ תֹאבְדוּן אֶת-כָּל-הַמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ-שָׁם
 הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת-אֱלֹהֵיהֶם עַל-הַהָרִים
 ג הַרְבִּיּוֹת וְעַל-הַגְּבוּעוֹת וְתַחַת כָּל-עֵץ רַעֲנָן: וּנְתַצְתֶּם אֶת-
 מִזְבְּחֹתָם וּשְׂפָרְתֶם אֶת-מִצְבְּחֹתָם וְאֲשִׁרְיֵיהֶם תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ
 וּפְסָלֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת-שֵׁמֶם מִן-הַמָּקוֹם הַהוּא:
 ד לֹא-תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם: כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
 ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׁבִטֵיכֶם לְשׂוֹם אֶת-שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוֹ
 תִּדְרָשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה:

הסבר כיצד הקטע שלפניך משקף את עמדתו של בעל ספר דברים כלפי הפולחן הישראלי שהיה נהוג בבמות וכלפי דרך הפולחן הרצויה בעיניו. בסס את תשובתך על פסוקים 1-3; 4-5.

18. קרא מלכים ב, י"ז, 35-41.

ה ויכרת ה' אתם ברית ויעזם לאמר לא תיראו
 אלהים אחרים ולא תשתחוו להם ולא תעבדום ולא תזבחו
 ז להם: כי אס-את-ה' אשר העלה אתכם מארץ מצרים
 בכה גדול ובזרוע נטויה אתו תיראו ולו תשתחוו ולו תזבחו:
 ז ואת-החקים ואת-המשפטים והתורה והמצוה אשר כתב
 לכם תשמרון לעשות כל-הימים ולא תיראו אלהים אחרים:
 ח והברית אשר-כרתתי אתכם לא תשכחו ולא תיראו אלהים
 ט אחרים: כי אס-את-ה' אלהיכם תיראו והוא יציל אתכם
 מ מיד כל-איביכם: ולא שמעו כי אס-כמשפטם הראשון הם
 ס עשים: ויהיו הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יִרְאִים אֶת-ה' וְאֶת-פְּסָלֵיהֶם
 הָיוּ עֹבְדִים גַּם-בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם הֵם
 עֲשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

קרא גם שמות, כ"ד, 3-8. בשני הכתובים מתוארות בריתות.

א. מי הם הצדדים בכל ברית? (2 נקודות)

ב. במה שונה תגובת מקבלי הברית בשמות מתגובתם במלכים ב? בסס את תשובתך על

הכתובים. (6 נקודות)

19. קרא חגי, א', 5-11.

ה ועתה כה אמר ה' צבאות שימו לבבכם על דרכיכם:
 ו זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה שתו ואין
 לשכרה לבוש ואין לחם לו והמשתכר משתכר אל-ערור
 ז נקוב: כה אמר ה' צבאות שימו לבבכם על-
 ח דרכיכם: עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית וארצהו ואפכד
 ט אמר ה': פנה אל-הרבה והנה למעט והבאתם הבית
 י ונפתתי בו יען מה נאם ה' צבאות יען ביתי אשר-הוא
 יא חרב ואתם רצים איש לביתו: על-כן עליכם כלאו שמים
 מטל והארץ פלאה יבולה: ואקרא חרב על-הארץ ועל-
 ההרים ועל-ההרדן ועל-התירוש ועל-היצהר ועל אשר
 תוציא האדמה ועל-האדם ועל-הבהמה ועל כל-יגיע
 כפיים:

בפסוק 6 יש שימוש במטפורה ובתקבולת כדי להעביר מסר מסוים.

א. הבא דוגמה מהפסוק לכל אחד מאמצעים ספרותיים אלה. (3 נקודות)

ב. מהו המסר שחגי מבקש להעביר בעזרת האמצעים הספרותיים, ומה הוא מציע לעם

לעשות כדי לשנות את מצבם? (5 נקודות)

20. קרא תהלים, ח'.

א למנצח על-הגתית מזמור לדוד: ה' אדנינו מה-אדיר שמך
 ב בכל-הארץ אשר-תנה הודך על-השמים: מפי עוללים ו
 ג וינקים יסדת עז למען צודריך להשבית אויב ומתנקם: כי-
 ד אראה שמריך מעשה אצבעתיך ירח וכוכבים אשר פוננתה:
 ה מה-אנוש כיתזכרנו ובן-אדם כי תפקדנו: ותחסרהו מעט
 ו מאלהים וכבוד והדר תעטרהו: תמשילהו במעשי ידיך כל
 ח שתה תחת-רגליו: צנה ואלפים כלם וגם בהמות שדי:
 ט צפור שמים ודגי הים עבד ארחות ימים: ה' אדנינו מה-
 אדיר שמך בכל-הארץ:

קרא גם זברים, ד', 19.

הסבר כיצד ההתבוננות בגרמי השמים במזמור שלפניך מובילה למסקנה הפוכה מהמסקנה

שבזברים, ד', 19.

21. קרא תהלים, ע"ג, 9-1.

מִזְמוֹר לְאֶסְקֹף אֶךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרִי לִבָּב: וְאֲנִי כְמַעֲט
 נְטִיוֹ | שִׁפְכוּ נְטִיוֹ רַגְלִי כְּאֵין שִׁפְכָה אֲשֶׁר־י: כִּי־קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים שְׁלוֹם
 רְשָׁעִים אֲדַאֶה: כִּי אֵין חֲרָצְבוֹת לְמוֹתָם וּבְרִיא אֹלָם: בְּעַמֶּל
 אֲנוֹשׁ אֵינְמוּ וְעַס־אָדָם לֹא יִנְגְעוּ: לִכֵּן עֲנַקְתֶּמוּ גְאוּהָ יַעֲטֹף־
 שִׁית חֲמָס לְמוֹ: יֵצֵא מִחֶלֶב עֵינֵינוּ עֲבָרוּ מִשְׁפִּיּוֹת לִבָּב: יִמִּיקוּ
 וַיִּדְבְּרוּ בְרַע עֶשֶׂק מִמָּרוֹם יִדְבְּרוּ: שִׁתּוּ בְשָׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם
 תִּהְלֹךְ בְּאַרְצֵן:

- א. המזמור פותח בכתוב "אך טוב לישראל אלהים לְבָרִי לִבָּב" (פסוק 1).
 יש הטוענים שפתיחה זו יוצרת קושי, לאור הכתוב בהמשך המזמור (פסוקים 2-9).
 הסבר מהו הקושי. (5 נקודות)
- ב. כיצד אפשר ליישב קושי זה? הסבר (תוכל להיעזר בפסוקים 17-28 במזמור).
 (3 נקודות)

(שים לב: שאלה 22 בעמוד הבא.)

22. קרא איוב, א', 8-11, ב' 7-10.

איוב, א', 8-11

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי-הַשָּׁטָן הַשְּׂמַת לְבָבִי
 עַל-עַבְדֵי אִיּוֹב כִּי אֵין כְּמֹהוּ בָאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשְׁדּוּ יְרֵא אֱלֹהִים
 וְסָר מֵרָע: וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת-ה' וַיֹּאמֶר הַחֲנֹס יְרֵא אִיּוֹב
 אֱלֹהִים: הֲלֹא-אֵת שִׁכְתִּי בָעָדוּ וּבְעַד-בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ
 מִסָּבִיב מֵעֲשֵׂה יָדָיו בִּרְכָתָהּ וּמִקְנֶהוּ פָרֶץ בָּאָרֶץ: וְאוּלַם שָׁלַח-
 נָא יָדְךָ וְגַע בְּכָל-אֲשֶׁר-לוֹ אִם-לֹא עַל-פָּנֶיךָ יִבְרָכְךָ:

איוב, ב', 7-10

וַיֵּצֵא הַשָּׁטָן ז
 וְעַד מֵאֵת פְּנֵי ה' וַיַּךְ אֶת-אִיּוֹב בְּשַׁחֲזַי רָע מִכָּף רַגְלוֹ עַד
 קַדְקָדוֹ: וַיִּקְחֵ-לוֹ חָרָשׁ לְהַתְגַּרְדּוּ בּוֹ וְהוּא יֹשֵׁב בְּתוֹךְ-הָאֵפֶר: ח
 וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֲדָךְ מַחְזִיק בְּתַמְתְּךָ בְּרַךְ אֱלֹהִים וּמַת: ט
 וַיֹּאמֶר אֵלָיָהּ כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבִלוֹת תִּדְבְּרִי גַם אֶת-הַטּוֹב י
 נִקְבַּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת-הָרָע לֹא נִקְבַּל בְּכָל-יְמֵי-לַיְלָה-
 חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו:

בכתובים אלה באות לידי ביטוי שתי השקפות ביחס לאמונה באל:
 האחת – של השטן, והאחרת – של איוב.
 הסבר את שתי ההשקפות, ובסס אותן על הכתוב.

ב ה צ ל ח ה !

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
 אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך התרבות והספורט